

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Indonésia mangrupa nagara nu beunghar ku hasil karya sastra boh lisan boh tulisan. Rusyana (1970, kc.1) ngabagi sastra jadi dua bagian nyaéta lisan jeung tulisan. Sastra lisan sok dipatalikeun kana sastra balaréa (*folk literature*) sedengkeun sastra tulisan dipatalikeun kana sastra seni (*literature of art*).

Sastra lisan mangrupa bagian tina folklor lantaran dina sastra lisan nyampak ciri-ciri folklor: sumebarna sastra lisan dilakukeun sacara tatalépa, sipatna tradisional, nyampak (*exist*) dina sababaraha vérsi anu bédha. Ku lantaran sumebarna sacara lisan, jadi sipatna anonim sarta biasana miboga rumus atawa pola anu tangtu (Danandjaja, 1984, kc. 3). Karya sastra lisan jeung tulisan dipasing-pasing deui dumasar kana jenis karyana. Papasingan sastra ngawengku wangun, warna, jeung wanda karya sastra.

Ditilik tina wangunna karya sastra Sunda kabagi jadi tilu rupa, nyaéta prosa, puisi, jeung drama. Isnendés (2010, kc. 21) nétélakeun yén warna karya sastra Sunda dumasar kana waktu gumelarna kabagi jadi karya sastra heubeul jeung anyar. Karya sastra puisi anu heubeul di antarana: 1) pantun jeung wawacan, sarta 2) nu teu ngawujud carita: mantra (rajah, singlar, asihan, jampé, jangjawokan, ajian), sisindiran (paparikan, rarakan, wawangsalan), kakawihan, sa'ir (pupujian, sawér), jeung pupuh (dangding, guguritan).

Sawér mangrupa bagian tina kabudayaan Sunda heubeul nu diwariskeun sacara turun-tumurun nu patali jeung kahirupan masarakat Sunda. Nurutkeun Kartodipuro (dina Hadish, 1986, kc. 2), adat kabiasaan nyawér teu ngan kapanggih di suku Sunda hungkul, tapi nyampak ogé dina kabudayaan suku séjén di Indonésia. Upamana di Kalimantan Barat tradisi nyawér téh boga istilah *batabur*, atawa di Minangkabau tradisi nyawér miboga istilah *menepung tawari*.

Harti kecap sawér nurutkeun (Danadibrata, 2009, kc. 616) nyaéta: cihujan nu kaasupkeun ka tempat nu aya di handapeunana, lantaran katebak angin, cai nu ragrag tina curugan kana taweuran, kenténg hateup nu teu rékép masangna, clakna cihujan muncrat kana sela-sela kenténg. Harti kecap sawér nurutkeun (LBSS, 2007:

Teti Hermayanti, 2019

PUISI SAWÉR DI KECAMATAN CIKATOMAS KABUPATÉN TASIKMALAYA PIKEUN ALTERNATIF BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII (Tilikan Struktural jeung Ajén Atikan Karakter)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

426) nyaéta: 1) cai hujan asup ka tepas imah; kasawéran, kabaseuhan ku sawér; panyawéran, taweuran tempat ragragna cihujan tina hateup jeung nu sok kasawéran; 2) nyawér, salah sahiji upacara dina kariaan ngawinkeun, nyaéta ngawurkeun béas dicampur duit ka pangantén jeung ka nu ngariung bari ngahaleuangkeun rupa-rupa piwulang, tempatna di panyawéran; sawér pangantén, piwulang ka pangantén nu mangrupa sa'ir.

Puisi sawér nyaéta puisi anu biasa dihaleuangkeun dina upacara sawér saperti acara tingkeban, nyunatan, jeung kawinan. Kecap sawér ngandung harti awur. Dina upacara sawér aya kagiatan ngawurkeun béas nu dicampurkeun jeung siksik konéng, duit récéh jeung téktéh (seureuh nu dibungkuskeun kana kapur, saga, jeung gambar pikeun nyeupah). Juru sawér ngawurkeun béas bari ngahaleuangkeun puisi sawér (Rusyana Spk, 1997, kc. 211).

Puisi sawér kaasup kana karya sastra buhun. Ku kituna masarakat jarang nu ngarasa kataji ku ieu karya nepi ka euweuhna régénération sabab kadéséh ku sastra modérn saperti novél jeung sajak nu basana leuwih gampang dipikaharti. Luyu jeung pamadegan Supinah (2005, kc. 85) yén dina sawér loba ngandung simbol/siloka nu ma'nana teu langsung katarima ku pamiarsa. Salian ti éta, réa masarakat nu nganggap yén sawér téh saukur adat tradisi Sunda nu mangrupa hiburan hungkul. Réréana masarakat kiwari nyaksian upacara sawér téh lantaran kairut ku duit nu diawurkeun. Malah mah aya ogé nu ngawurkeun hadiah dina wangun kupon.

Padahal dina puisi sawér nyampak ajén-inajén jeung papatah-papatah nu bisa dijadikeun cecekelan hirup manusa. Salah sahiji puisi sawér nu mimiti kadéséh ku sastra modérn nyaéta puisi sawér anu aya di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya. Puisi sawér kaasup kana puisi buhun anu bisa diulik ngagunakeun pamarekan struktural. Hadish nétlakeun yén struktural puisi sawér ngawengku wangun, wanda, eusi jeung basa. Dina puisi sawér anu aya di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya euyeub ku ajén-inajén nu racket patalina jeung ajén atikan karakter.

Kemendiknas dina Sudaryat (2015, kc. 136) ngaidéntifikasi 18 ajén atikan karakter bangsa anu penting pikeun diwariskeun ka barudak anu aya di Indonesia nyaéta: 1)

Religius, 2) Jujur, 3) Toleransi, 4) Disiplin, 5) Kerja Keras, 6) kreatif, 7) Mandiri, 8) Demokratis, 9) Rasa ingin tahu, 10) Semangat kebangsaan, 11) Cinta tanah air, 12) Menghargai prestasi, 13) Bersahabat atau komunikatif, 14) Cinta damai, 15) Gemar Membaca, 16) Peduli lingkungan, 17) Peduli Sosial, 18) Tanggung jawab.

Aya sawatara panalungtikan ngeunaan puisi sawér di antarana “Puisi Sawér Pangantén nu Aya di Kecamatan Nyalindung Kabupatén Sukabumi pikeun Bahan Pangajaran Maca Puisi di SMA” (Maesaroh, 2010) nu medar ngeunaan puisi sawér di Kecamatan Nyalindung Kabupatén Sukabumi nu dijadikeun alternatif bahan pangajaran maca di SMA. Satulunya, “*Puisi Sawér Pangantén di Kecamatan Nusahérang Kabupatén Kuningan pikeun Bahan Pangajaran Ngaregepkeun di SMP*” (Amelia, 2013), medar ngeunaan puisi sawér di Kecamatan Nusahérang Kabupatén Kuningan nu dijadikeun bahan pangajaran maca di SMA. Salian ti dua panalungtikan diluhur, kapaluruh ogé panalungtikan séjén ngeunaan sawér nyaéta Ajén Falsafah Upacara Sawér Pangantén piken Bahan Pangajaran Basa Sunda di SMPN 12 Bandung Kelas VIII Ngagunakeun Modél Démonstrasi, skripsi Temmy Widystuti (2005). Sarta, Puisi Sawér Pangantén anu aya di Kacamatan Nyalindung Kabupatén Sukabumi pikeun Bahan Pangajaran Maca Puisi di SMA, skripsi Siti Maesaroh (2010). Tapi dua panalungtikan éta teu kapaluruh eusi sarta tiori anu dipakéna, sabab hasil panalungtikanna teu kapaluruh arsipna.

Sanajan sawanda jeung panalungtikan saméméhna tapi saéstuna mah aya bédana nyaéta dina tataran tempat objék jeung tiori nu dipaké. Ku kituna, ieu panalungtikan dibéré judul “Puisi Sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupatén Tasikmalaya pikeun Alternatif Bahan Pangajaran Maca Artikel di SMA (Tilikan Struktural jeung Ajén Atikan Karakter)” penting pikeun dilaksanakeun.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kasang tukang anu geus diébréhkeun saméméhna, sangkan panalungtikan teu lega teuing ambahanna sarta bisa leuwih museur, perlu dijieun rumusan masalahna. Ieu panalungtikan téh ngulik ngeunaan strukturna sarta ajén atikan

karakter anu nyangkaruk dina puisi sawér anu aya di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya.

Ku kituna, masalah dina ieu panalungtikan dirumuskeun saperti ieu di handap.

- 1) Kumaha struktur puisi sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya?
- 2) Ajén atikan karakter naon waé anu nyampak dina puisi sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya?
- 3) Kumaha larapna puisi sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya pikeun bahan pangajaran maca artikel di SMA?

1.3 Tujuan Panalungtikan

Unggal panalungtikan tangtu miboga tujuan anu hayang dihontal. Saluyu jeung kasang tukang katut idéntifikasi jeung rumusan masalah anu geus diébréhkeun, ieu panalungtikan miboga tujuan umum jeung husus.

1.3.1 Tujuan Umum

Tujuan secara umum dilaksanakeunana ieu panalungtikan nyaéta pikeun maluruh sarta ngadéskripsikeun struktur jeung ajén atikan karakter anu aya dina puisi sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupaten Tasikmalaya pikeun alternatif bahan pangajaran maca artikel di SMA.

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus, ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun ngadéskripsikeun:

- 1) struktur puisi sawér di Kecamatan Cikatomas, Kabupaten Tasikmalaya;
- 2) ajén-ajén atikan karakter anu aya dina puisi sawér di Kecamatan Cikatomas, Kabupaten Tasikmalaya; jeung
- 3) larapna puisi sawér di Kecamatan Cikatomas, Kabupaten Tasikmalaya dijadikeun alternatif bahan pangajaran maca artikel di SMA.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

Saluyu jeung kasang tukang katut idéntifikasi jeung rumusan masalah anu geus diébréhkeun, ieu panalungtikan miboga mangpaat anu ngawengku opat aspék nyaéta: 1) mangpaat tina segi tioritis, 2) mangpaat tina segi praktis, 3) mangpaat tina segi kawijakan, jeung 4) mangpaat tina segi isu jeung aksi sosial.

1.4.1 Mangpaat tina Segi Tioritis

Mangpaat tioritis tina ieu panalungtikan nyaéta pikeun ngeuyeuban dunya paélmuan sastra hususna ngeunaan struktural jeung ajén atikan karakter dina karya sastra, sarta dipiharep bisa dijadikeun bahan atawa sumber acuan pikeun panalungtikan kahareupna.

1.4.2 Mangpaat tina Segi Kawijakan

Mangpaat tina Segi Kawijakan nyaéta dipiharep hasil tina ieu panalungtikan bisa jadi bahan tinimbang pikeun pamaréntah sangkan bisa ngungkulun krisis karakter di Indonésia. Lian ti éta ieu hasil panalungtikan bisa dijadikeun salah sahiji alternatif bahan pangajaran maca artikel di SMA.

1.4.3 Mangpaat tina Segi Praktis

Mangpaat praktis tina ieu panalungtikan nyaéta: (1) bisa nambahana pangaweruh panalungtik sarta wawasan dina widang sastra, (2) bisa ngeuyeuban hasil panalungtikan sastra Sunda hususna anu patali jeung struktural jeung ajén atikan karakter dina karya sastra, sarta bisa jadi sumber référénsi mahasiswa séjenna dina nalungtik karya sastra.

1.4.4 Mangpaat tina Segi Aksi jeung Isu Sosial

Tina segi aksi jeung isu sosial, mangpaat tina ieu panalungtikan nyaéta dipiharep hasil tina ieu panalungtikan bisa méré pangawehu jeung ngeuyeuban bacaan-bacaan

anu leubeut ku ajén atikan hususna ajén atikan karakter, pikeun ngungkulán pasualan krisis karakter bangsa.

1.5 Raraga Tulisan

Sistematika tulisan dina ieu skripsi ngawengku lima bab, saperti ieu di handap.

BAB I Bubuka, medar ngeunaan kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung raraga tulisan.

BAB II Ulikan Tiori, medar ngeunaan Panalungtikan Saméméhna jeung Raraga Mikir. Eusina ngawengku tiori-tiori anu dipaké pikeun ngarojong ieu panalungtikan. Tiori anu dipedar di antarana puisi sawér, struktural, jeung ajén atikan karakter. Lian ti éta dipedar ogé panalungtikan saméméhna, jeung raraga mikir.

BAB III Métode Panalungtikan, medar ngeunaan métode nu digunakeun dina ieu panalungtikan. Dina ieu BAB dipedar leuwih jembar ngeunaan desain panalungtikan, sumber data panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data, téhnik nngolah data, jeung instrumén panalungtikan.

BAB IV Hasil jeung Pedaran, medar ngeunaan déskripsi hasil panalungtikan anu ngawengku hasil analisis struktural jeung ajén atikan karakter dina puisi sawér di Kecamatan Cikatomas Kabupatén Tasikmalaya anu satuluyna dilarapkeun pikeun bahan pangajaran maca artikel di SMA.

BAB V kacindekan, implikasi jeung rékomendasi, eusina ngadéskripsikeun kacindekan hasil panalungtikan jeung rékoméndasi pikeun panalungtikan satuluyna.